

KDY A JAK ŽÁDAT O INVALIDNÍ DŮCHOD

ČESKÁ SPRÁVA
SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

1. Co je invalidní důchod, kdo, kdy a kde o něj může žádat

Invalidní důchod (ID) je jedním z důchodů poskytovaných státem z důchodového pojištění a vyplácených Českou správou sociálního zabezpečení (ČSSZ). Zažádat o něj může prostřednictvím okresní správy sociálního zabezpečení příslušné podle místa trvalého pobytu (v Praze Pražské, v Brně Městské, dále jen OSSZ) každý občan, který se domnívá, že v důsledku zhoršení jeho zdravotního stavu je omezena jeho schopnost vykonávat pracovní činnost. Nárok na invalidní důchod lze získat za splnění stanovených podmínek. Jednou z nich je tzv. zjištění invalidity, jemuž předchází proces posuzování zdravotního stavu (více bod 2.). Další nezbytnou podmínkou je potřebná doba pojištění, která se zjišťuje z období před vznikem invalidity. Délka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod je závislá na věku občana (více bod 4.).

2. Podání žádosti o ID, proces posuzování, posudek o invaliditě

Žádost o ID podává sám občan. Je vhodné, když tak učiní po konzultaci se svým ošetřujícím lékařem, který zná jeho zdravotní stav. Žádost s občanem sepisují na místě příslušné OSSZ. V žádosti občan uvádí údaje o dobách pojištění od ukončení povinné školní docházky do současné doby a předkládá doklady o dobách, které ČSSZ nemá ve své evidenci. Blíže údaje jsou uvedeny na informativním osobním listě důchodového pojištění, o jehož zaslání může občan zdarma požádat jednou za kalendářní rok.

Pokud nemůže občan z důvodu nepříznivého zdravotního stavu žádost o invalidní důchod uplatnit sám, může ji za něj podat rodinný příslušník. Musí však předložit souhlas oprávněného s podáním žádosti a potvrzení lékaře, že mu závažný zdravotní stav neumožňuje žádost o dávku podat. Žádost o důchod může za občana vyřizovat i zmocněnec na základě plné moci. Z jejího textu musí být zřejmé, že byla udělena k podání žádosti o důchod.

2.1. Potřebné dokumenty

Při podání žádosti o ID je nutné předložit především:

- **občanský průkaz**, u cizinců pas či povolení k pobytu,
- **doklady o studiu**, popřípadě učení (i nedokončeném),
- muži předkládají **doklady o výkonu vojenské (civilní) služby**,
- občané, kteří pečovali **o děti do 4 let věku**, předkládají **doklady prokazující dobu péče o ně** (rodný list dítěte nebo jiný doklad o vztahu k dítěti) a **čestné prohlášení** (podává se na předepsaném tiskopise),
- občané, kteří pečovali o osobu závislou na pomoci druhé osoby, předkládají rozhodnutí příslušné správy sociálního zabezpečení prokazující tuto péči,
- žadatelé, kteří pobírají/pobírali **náhrady za ztrátu na výdělku** po skončení pracovní neschopnosti náležející za pracovní úraz (nemoc z povolání), předkládají potvrzení zaměstnavatele o výši vyplacených náhrad,
- pokud občan chce důchod vyplácet **na účet u peněžního ústavu**, musí k žádosti přiložit vyplněný a bankou potvrzený tiskopis „Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet“,
- doklady o dobách zaměstnání/pojištění, o nichž je žadateli o důchod známo, že je ČSSZ nemá ve své evidenci, případně doklady prokazující zaměstnání v tzv.

smluvní cizině,

- **zaměstnavatel** je povinen při podání žádosti o důchod svého zaměstnance na výzvu OSSZ předložit jeho **evidenční list důchodového pojištění** a sdělit skutečnosti nezbytné pro rozhodnutí o nároku na důchod a jeho výplatu.

2.2. Proces posuzování a posudek o invaliditě

Na základě podání žádosti o ID začíná proces posuzování invalidity. Během něj ošetřující lékař pro potřeby OSSZ zpracovává a vydává podklady o zdravotním stavu občana. Sám žadatel je povinen OSSZ předložit lékařské zprávy a nálezy, které má a považuje je za významné. Kromě toho je důležitým podkladem pro vypracování posudku vyplněný tzv. profesní dotazník obsahující informace o kvalifikaci občana a o době a druhu vykonávaných zaměstnání/výdělečných činnostech. Žadateli jej k vyplnění zašle OSSZ (více bod 3.1.).

Posouzení, zda je žadatel invalidní a o jaký stupeň invalidity se jedná, provádí posudkový lékař na OSSZ. Výsledkem tohoto procesu je posudek o invaliditě. OSSZ posudek postupuje spolu s žádostí na ČSSZ, která na jejím základě rozhodne o nároku na invalidní důchod. OSSZ posudek zašle také posuzovanému občanovi, a to do 7 dnů od jeho vypracování. Je důležité vědět, že posudek je „pouze“ jedním z podkladů pro rozhodnutí o nároku na invalidní důchod. Proti samotnému posudku o zdravotním stavu proto není možné se odvolat ani podat námitky. Vždy je třeba vyčkat až na rozhodnutí ČSSZ o nároku na invalidní důchod (tj. uznání/změna/zamítnutí - více bod 4.) a až poté, v případě nesouhlasu s ním, využít řádné opravné prostředky (více bod 5.).

3. Povinnosti občana po podání žádosti o invalidní důchod

Pokud občan žádá o ID poprvé, invalidita se posuzuje při tzv. **zjišťovací lékařské prohlídce**. U občana s již přiznaným invalidním důchodem pak OSSZ posuzuje invaliditu (zda/jak se změnil zdravotní stav, pracovní schopnost, případně stupeň invalidity) při tzv. **kontrolní lékařské prohlídce**. Lidé se mylně domnívají, že u této „prohlídky“ musí být osobně. Vzhledem k tomu, že OSSZ během ní vyhodnocuje veškeré vyžádané a dodané zdravotní zprávy a podklady z předchozích vyšetření žadatelů, jejich osobní účast není zpravidla nutná a **posouzení může proběhnout i v jejich nepřítomnosti**. O nezbytnosti posouzení zdravotního stavu v přítomnosti rozhoduje posudkový lékař na základě zhodnocení dostupné dokumentace.

3.1. Pro účely posouzení invalidity nebo změny jejího stupně musí občan předložit OSSZ veškeré lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které má k dispozici, dále sdělit údaje o dosaženém vzdělání, zkušenostech a znalostech, předchozích výdělečných činnostech (vyplnit tzv. profesní dotazník) a uvést změny, k nimž došlo od případného předchozího posouzení.

3.2. Pokud OSSZ vyzve občana k doplňujícím vyšetřením jeho zdravotního stavu, např. u dalších odborných lékařů, musí je absolvovat. Kdyby požadovaná vyšetření odmítl podstoupit, může být řízení ve věci žádosti o invalidní důchod přerušeno (anebo u příjemce invalidního důchodu může být zastavena výplata invalidního důchodu).

4. Rozhodnutí o invalidním důchodu, stupně invalidity

Na základě žádosti o invalidní důchod a výše popsaného procesu posuzování invalidity vydá ČSSZ rozhodnutí ve věci nároku a výše invalidního důchodu (tj. uznání/změnu/odejmutí) a v písemné formě ho zašle občanovi. Podat opravný prostředek proti němu je možné do 30 dnů ode dne doručení (více bod 5.).

V rámci žádosti o invalidní důchod se u žadatele, který byl uznán invalidním (bez ohledu na stupeň invalidity), zjišťuje, zda splnil podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod.

U občanů ve věku nad 28 let činí potřebná doba pojištění 5 roků a zjišťuje se z posledních deseti roků před vznikem invalidity, u osoby starší 38 let dále platí, že nesplní-li podmínku 5 let pojištění v posledních 10 letech před vznikem invalidity, považuje se podmínka za splněnou též, pokud v posledních 20 letech před vznikem invalidity získala 10 let pojištění.

U osob ve věku do 28 let je potřebná doba pojištění kratší (u osoby do 20 let činí méně než 1 rok, u osoby od 20 do 22 let alespoň 1 rok, u osoby od 22 do 24 let alespoň 2 roky, u osoby od 24 do 26 let alespoň 3 roky a u osoby od 26 do 28 let alespoň 4 roky). Doba pojištění se nevyžaduje pouze v případech, kdy invalidita vznikla následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

4.1. Stupně invalidity

ČSSZ stanovuje stupeň invalidity na základě dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a míry poklesu pracovní schopnosti po zhodnocení všech doložených a zjištěných skutečností, postupuje přitom vždy v souladu se zákonem. Invalidita a její uznaný stupeň nemusí být trvalé. Obecně lze říci, že zdravotní postižení a jeho funkční dopad se může měnit. Buď může narůstat jeho negativní dopad na schopnost občana pracovat a jeho pracovní schopnost se tak může snižovat a stupeň invalidity zvyšovat. Nebo se naopak zdravotní stav občana vlivem léčby může zlepšit, což má příznivý dopad na jeho schopnost pracovat. V takových případech může dojít k obnovení pracovní schopnosti a jejího rozsahu, následně i ke snížení stupně invalidity nebo k zániku invalidity.

O invalidní důchod či změnu stupně invalidního důchodu může občan požádat v situaci, kdy se domnívá, že se změnil (obvykle zhoršil) jeho zdravotní stav.

Stupně invalidity při poklesu pracovní schopnosti občana:

- **invalidita prvního stupně** - pokles nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %,
- **invalidita druhého stupně** - pokles nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %,
- **invalidita třetího stupně** - pokles nejméně o 70 %.

5. Nesouhlas s rozhodnutím, námitky, žaloba

5.1. Možnost podání námitek

Pokud občan nesouhlasí s rozhodnutím ČSSZ o invalidním důchodu, může proti němu podat písemné námitky do 30 dnů ode dne jeho doručení. Námitky lze zaslat přímo ČSSZ na adresu Křížová 25, 225 08 Praha 5 nebo je podat prostřednictvím kterékoliv OSSZ. ČSSZ přezkoumá rozhodnutí v plném rozsahu, přičemž ho může potvrdit, zrušit nebo změnit. Námitky lze poslat i e-mailovou zprávou podepsanou uznávaným elektronickým podpisem nebo prostřednictvím datové schránky. Z podání musí být patrné, které rozhodnutí účastník řízení napadá, v čem spatřuje jeho nezákonnost a čeho se domáhá.

Po obdržení rozhodnutí ČSSZ o invalidním důchodu může občan v rámci řízení o námitkách požadovat i přezkoumání zdravotního stavu. V tom případě je vhodné doložit nové/aktuální lékařské zprávy.

O námitkách ČSSZ rozhoduje ve lhůtách podle správního řádu, tj. do 30 - 60 dnů podle složitosti případu. Lhůta pro vydání rozhodnutí začíná plynout dnem doručení námitek na ČSSZ. Pokud je k rozhodnutí o námitkách nutné další posouzení zdravotního stavu občana, prodlužuje se lhůta pro rozhodnutí o 60 dnů. Lhůta se prodlužuje rovněž o dobu probíhajícího šetření. Na řízení o námitkách se nemohou podílet (ani v něm rozhodovat) osoby, které se již účastnily řízení o vydání původního rozhodnutí.

5.2. Možnost podání žaloby

Teprve po absolvování námitkového řízení a v případě nesouhlasu s jeho výsledkem je možné podat žalobu. Tj. pokud tedy občan nesouhlasí ani s rozhodnutím, které bylo vydáno v námitkovém řízení, může podat žalobu k místně příslušnému krajskému soudu, v Praze Městskému soudu, a to ve lhůtě dvou měsíců ode dne doručení rozhodnutí o námitkách. Pro účely soudního řízení obvykle posudek vypracovává posudková komise MPSV.

POZNÁMKA:

Příjemci invalidních důchodů (všech tří stupňů) mohou využít svůj zbývající pracovní potenciál a podle svých možností pracovat. V možnostech výdělečné činnosti jsou omezení pouze svým nepříznivým zdravotním stavem, to znamená, že výdělečnou činností automaticky nezanikne nárok na důchod ani na výplatu důchodu.

Pro nárok i výši budoucího starobního důchodu se započítává pouze doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, která je tzv. náhradní dobou pojištění. Doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu prvního nebo druhého stupně není dobou pojištění, pouhé pobírání tohoto důchodu se do doby potřebné pro nárok na starobní důchod nepočítá.

Podrobnější informace naleznete na webových stránkách ČSSZ: www.cssz.cz, na této adrese v sekci Kontakty jsou uvedeny také adresy OSSZ, informace o úředních hodinách a telefonní kontakty.

Schéma 1: Proces vyřízení žádosti o invalidní důchod

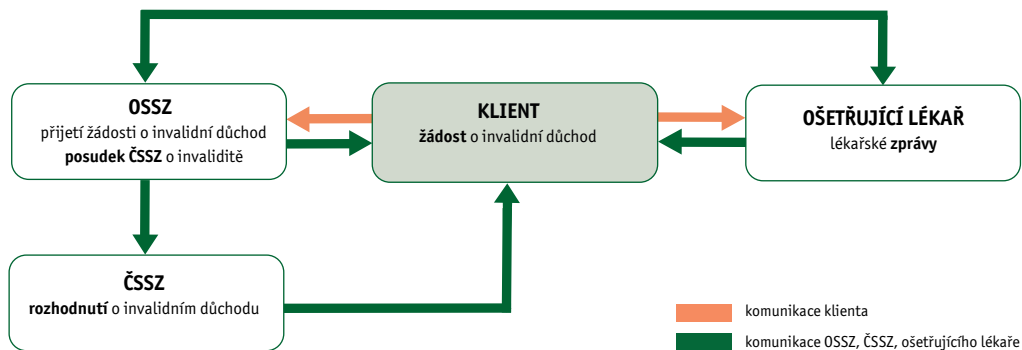
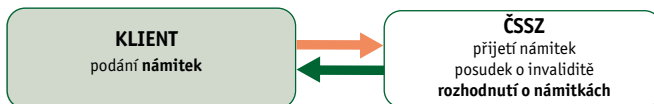
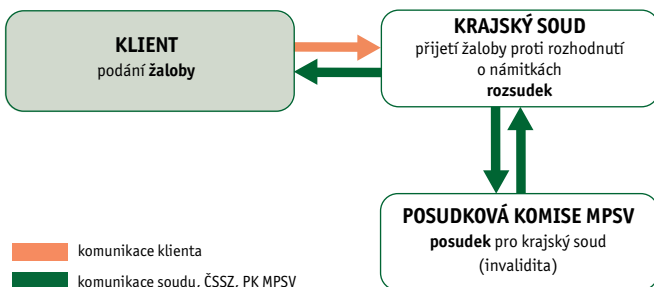

Schéma 2: Podání námitek, žaloby

1. krok

2. krok

Vydala Česká správa sociálního zabezpečení v říjnu 2015. Aktualizováno v listopadu 2018.

Informace v letáku jsou zjednodušené a vycházejí z právních předpisů účinných ke dni jeho vydání. Jejich plné znění je uvedeno v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, ve vyhlášce č. 359/2009 Sb., o posuzování invalidity a v zákoně č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétní případy a situace vysvětlí klientům pracovníci OSSZ.